

УДК 657

В.М. Савченко, проф., канд. екон. наук, Л.В. Кононенко, доц., канд. екон. наук, О.С. Савченко

Кіровоградський національний технічний університет

Організаційні аспекти формування інформаційної системи управління витратами сільськогосподарських підприємств

В статті розглянуть альтернативні варіанти організації інформаційного забезпечення управління витратами аграрних підприємств. Обґрунтовано недоцільність впровадження виокремленого управлінського обліку та необхідність розробки адресних моделей внутрішньогосподарського обліку витрат для різних типів сільськогосподарських підприємств.

управлінський облік, витрати, сільське господарство, організація обліку

В.М. Савченко, проф., канд. екон. наук, Л.В. Кононенко, доц., канд. екон. наук, О.С. Савченко

Кіровоградский национальный технический университет

Организационные аспекты формирования информационной системы управления затратами сельскохозяйственных предприятий

В статье рассмотрены альтернативные варианты организации информационного обеспечения управления затратами аграрных предприятий. Обоснована нецелесообразность внедрения автономного управленческого учета и необходимость разработки адресных моделей внутрихозяйственного учета затрат для разных типов сельскохозяйственных предприятий.

управленческий учет, затраты, сельское хозяйство, организация учета

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік є однією з функцій управління. Тенденції розвитку функцій обліку безпосередньо обумовлені тенденціями еволюції облікової системи. У вітчизняній науковій літературі із облікової проблематики в кінці ХХ сторіччя сформувався позиція стосовно еволюції функцій обліку у напрямку їх диференціації з точки зору реалізації запитів різних споживачів інформації. Відповідно сформувалась концепція стосовно внутрішньогосподарського управлінського обліку, що забезпечує інформаційні запити внутрішнього управління та є комерційною таємницею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управлінського обліку залишається актуальною з огляду на необхідність розробки ефективних методик його організації і впровадження, зокрема у сільському господарстві. Ці питання знайшли належну увагу у працях таких вітчизняних науковців, як Ф.Ф. Бутинець., Б.І.Валуєв, Л.В. Нападовська, Пушкар, М.Г. Чумаченко, та інших. Розглянуто сутність, доведено стратегічне значення для держави і його необхідність відповідно до специфіки сільськогосподарського виробництва такими науковцями як В. М. Жук, П.Т. Саблук, Л.К. Сук, П.Л. Сук, В.Б. Моссаковський, В.Ф. Огійчук та іншими. Проте з огляду на сучасний стан внутрішньогосподарського обліку та наявність проблемних аспектів його організації [6] та суттєвої специфіки сільського господарства є необхідними подальші дослідження організаційних та методичних аспектів розвитку управлінського обліку як інформаційної системи внутрішнього управління сільськогосподарським підприємством.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування таких елементів управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах як об'єкт та організаційна побудова.

Виклад основного матеріалу. Управлінський облік має включати послідовність операцій з прийняття управлінських рішень та спрямовуватись на інформаційне забезпечення управління і контроль формування витрат та доходів, тобто сприяти підвищенню ефективності господарювання. Є суттєві особливості як організації так і методики управлінського обліку у сільському господарстві.

У Законі «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України» управлінський облік ототожнюють з внутрішньогосподарським та подають як систему обробки та підготовки інформації для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. Відповідно управлінський облік ведеться за рішенням підприємства, є його комерційною таємницею, не регулюється офіційно діючими нормативними актами, забезпечує підготовку інформації для прийняття управлінських рішень всередині підприємства. Проте, нам імпонує концепція В.Б. Моссаковського [5] відповідно якої, такий підхід для сільськогосподарських підприємств є неприйнятним. Так, сільськогосподарські підприємства подають органам статистики звітність про собівартість виробленої та реалізованої продукції. Відповідно змістовність управлінського обліку у сільському господарстві є більш широкою та суб'єктом управлінського обліку також є органи відомчого управління концепцією.

Проблеми впровадження управлінського обліку в практику підприємств України обумовлені історичними особливостями формування ставлення до професії бухгалтера. Традиційно у вітчизняному розумінні бухгалтерія готує необхідні дані про фактичні наслідки діяльності, а нормативно-планову та аналітичну діяльність здійснює економічна служба. У сучасних умовах відмова від складання річних та перспективних планів сільськогосподарських підприємств призвела до значного скорочення, а то і до повної ліквідації економічної служби на підприємствах, внаслідок чого контроль за раціональним використанням ресурсів перестав здійснюватися або значно скоротився. Негативно впливає на спрощення процедури планування та обліку низький рівень культури бізнесу та нівелювання значення обліково-економічної інформації в умовах високого рівня «тінізації» аграрного бізнесу.

Тенденції розвитку функцій обліку безпосередньо обумовлені тенденціями еволюції облікової системи. Щодо цього, у вітчизняній науковій літературі із облікової проблематики (як і на теренах пострадянського простору) в кінці ХХ сторіччя сформувалося два діаметрально протилежних підходи: перший зводиться до того, що напрямком еволюції обліку є його інтеграція з точки зору реалізації запитів різних споживачів інформації, а другий – диференціація. Нам імпонує концепція, яка заперечує формування бухгалтерської інформаційної системи, як механічного сумування її складових, але і не абсолютизує цілісність системи в контексті виокремлення її підсистем: фінансової та управлінської. На нашу думку, це не потребує організаційного відокремлення управлінської та фінансової бухгалтерії.

У більшості господарств при використанні комп'ютерної техніки для організації обліку на сільськогосподарських підприємствах комп'ютерна техніка використовується тільки для формування і подання звітності. Аналіз програмних продуктів та їх застосування в обліковій практиці дає можливість стверджувати про неможливість інтеграції облікової інформації з метою створення сучасної системи інформаційного забезпечення управління на даному етапі, саме тому, що застосування автоматизованих форм обліку зводиться лише до імітації облікової процедури притаманної ручним технологіям обробки інформації.

В цих умовах, на нашу думку, інформаційне забезпечення потреб як виробничого, так і фінансового менеджменту за інтеграційним підходом не є можливим. Проте, виокремлення в організаційній структурі сільськогосподарських підприємств управлінської бухгалтерії в сучасних умовах теж є а ні доцільним, а ні можливим. Одним з напрямків розв'язання проблеми ми бачимо в таких організаційних заходах, як створення єдиної обліково-економічної служби, інтеграції функцій і методології виробничо-фінансового планування та обліку, що потребує використання в поточному плануванні специфічних елементів методу бухгалтерського обліку. Перед усім це стосується класифікації в системі рахунків, подвійного запису та балансового узагальнення.

У цьому зв'язку нам імпонують пропозиції науковців стосовно поєднання фінансового обліку витрат з формуванням поглибленої аналітичної інформації за умови використання багатоваріантної системи кодування рахунків.

Також вважаємо перспективним варіант побудови обліку витрат за полем сівозміни з накопиченням витрат відповідно з технологічною картою та одночасним визначенням відхилень.

З запровадженням управлінського обліку на рівні підприємств ставиться задача забезпечення умов для організації на підприємстві обліку, який передбачає: розробку бізнес-планів виробництв, оптимальне укомплектування бухгалтерських служб; освоєння відповідних бухгалтерських програм; розробку і чітке додержання на підприємстві графіків документообігу; стимулювання ефективної роботи облікового апарату і т.і.

На підставі вивчення праць провідних сучасних науковців, що досліджують проблемні аспекти розвитку обліку у сільському господарстві та аналізу господарської та облікової практики сільськогосподарських підприємств Кіровоградщини ми дійшли думки з огляду на специфіку сільського господарства та його стратегічне значення для держави неприйнятність поширеної західної концепції стосовно комерційної темниці інформації внутрішньогосподарського обліку та його обмеженість спрямуванням на задоволення інформаційних запитів внутрішнього менеджменту. У цьому зв'язку напрямками подальших наукових досліджень є розробка адресних рекомендацій типовим суб'єктам господарювання у сільському господарстві з впровадження та ведення виробничого обліку відповідно з прийнятою на рівні галузевого управління. Відповідно є необхідним виокремити типи сільськогосподарських підприємств за такими ознаками як розмір землекористування, спеціалізація, наявність власного машинотракторного парку або залучення послуг сторонніх організацій, форма організації бухгалтерського обліку (наявність бухгалтерії або аутсорінг).

Традиційно виокремлюють такі системи організації управлінського обліку - формування інформації про витрати та результати діяльності підрозділів, сегментів діяльності тощо:

- управлінський облік повністю виділений з фінансового за допомогою ведення спеціальних рахунків-екранів;
- управлінський облік стає автономним по відношенню до системи фінансового обліку;
- управлінський облік не ведеться, але облік витрат за носіями для обчислення собівартості продукції, робіт і послуг здійснюється статистично, тобто поза системою бухгалтерського обліку, хоч дані статистичного обліку пов'язуються з даними бухгалтерського обліку;
- управлінський облік як відокремлений відсутній, а облік виробничих витрат інтегровано у фінансовий облік.

Сучасний етап розвитку сільськогосподарських підприємств та стан організації обліку і рівень облікового персоналу, на нашу думку, визначають доцільність

впровадження четвертого варіанту. Вважаємо, що поглиблення фінансового обліку з врахуванням потреб управління витратами на рівні внутрішньогосподарського менеджменту є можливим реалізувати саме при виокремленні у якості об'єкту обліку поля сівозміни, а також із використанням елементів нормативного методу обліку витрат, що потребує розробки системи сигнальної документації. Вважаємо, що побудова робочого плану рахунків, системи документування має бути обґрунтована науковцями та запропонована сільськогосподарським підприємствам для використання.

Обстеження методичних складових облікової політики типових сільськогосподарських підприємств Кіровоградської області проведене на підставі анкетування головних бухгалтерів та вивчення реєстрів аналітичного обліку і головної книги в частині побудови обліку витрат дає підстави стверджувати, що облікова політика не виважена та потребує удосконалення. Також на обстежених підприємствах майже не реалізовано контрольну функцію обліку та практично не застосовують ніяких елементів управлінського обліку, та у 63% обстежених підприємств порушуються вимоги чинного законодавства в частині побудови фінансового обліку витрат.

Є необхідним привести облік витрат у відповідність з вимогами чинного законодавства і узгодити з потребами управління. Ми вважаємо, що у першу чергу необхідно реалізувати управлінські підходи та посилити контроль за формуванням матеріальних та інших операційних витрат. Ми поділяємо думку провідних фахівців стосовно негативного ставлення до автономного функціонування управлінського обліку в сільськогосподарських підприємствах. Так, для господарств що є малим відокремлювати ведення управлінського обліку не є доцільним. Проте, необхідно розподілити обов'язки між керівниками підприємства щодо розробки бюджетів підрозділів, нормування витрат, їх контролю, аналізу та підведення підсумків діяльності. До функцій управлінського обліку ми відносимо у таких господарствах контроль змін вартості виробничих запасів, підведення підсумків діяльності підрозділі, обчислення собівартості продукції та підготовку інформації необхідної для заповнення статистичної звітності.

Висновки. Таким чином, при дослідженні теоретичних аспектів управлінського обліку та господарської практики з'ясовано, що автономне його існування в умовах малого сільськогосподарського підприємства не можливо та недоцільно, а рішення щодо організаційної моделі управлінського обліку інших підприємств відноситься до компетенції менеджменту підприємства. Проте, на сучасному етапі є доцільним передбачити можливість реалізації управлінських складових обліку одночасно з веденням фінансового обліку. У цьому зв'язку, ефективним є застосування «комбінованого» кодування рахунків бухгалтерського обліку, що ґрунтується на інтегрованій системі.

Напрямами подальших наукових досліджень є розробка адресних рекомендацій типовим суб'єктам господарювання у сільському господарстві з впровадження та ведення виробничого обліку відповідно з прийнятою на рівні галузевого управління концепцією.

Список літератури

1. Валуев Б.И. О видах хозяйственного учета (в порядке постановки проблемы) / Б.И. Валуев // Наукові праці Кіровоградського державного технічного університету. Економічні науки. – Вип. 4. В двох частинах. - Ч. II. – Кіровоград: КДТУ, 2002. – С. 6-12.
2. Жук В.М. Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика: Наукова доповідь. / В.М. Жук. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 83 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року №996-IV (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>

4. Керимов В.Э., Селиванов П.В., Минина Е.В. Корпоративный менеджмент [Электронный ресурс] / В.Э. Керимов, П.В. Селиванов, Е.В. Минина // Менеджмент в России и за рубежом. – 2001. - №4. – Режим доступа: <http://www.cfin.ru/press/management/2001-4/11.shtml>
5. Моссаковский В. Б. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні / В. Б. Моссаковский: монографія. – К.: Інтерпрес ЛТД. – 2009. - 328 с.
6. Нечай Н. М. Проблеми обліку витрат: фінансовий та податковий аспекти / Н.М. Нечай // Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. – Кіровоград: КНТУ, 2013. – с. 96-101.
7. Палий В.Ф. Управленческий учёт – система внутренней информации / В.Ф. Палий // Бухгалтерский учёт. – 2003. - №2. - С. 57-59.

Vera Savchenko, Lesya Kononenko, Aleksandr Savchenko

Kirovograd National Technical University

Organizational aspects of cost management information system of agricultural enterprises

The aim in writing the publication put justify such elements of management accounting on farms as an object or organization

An examination of typical farms For organizational structure of management information system costs, the accounting policy regarding cost. Science research work on sectoral aspects of management accounting in agriculture. Grounded unreasonableness of its autonomous existence under conditions of small farms and feasibility of the components of managerial accounting while the conduct of financial accounting.

It is necessary to develop targeted recommendations typical entities in agriculture with implementation and maintenance of the production , which is the focus of further research

managerial accounting, expenses agriculture organization of accounting

Одержано 14.05.14

УДК 657

І.В. Смірнова, доц., канд. екон. наук, Н.В. Смірнова, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Податковий аспект облікової політики підприємства: організація і методика

Стаття присвячена з'ясуванню особливостей облікової політики підприємства з метою оподаткування в частині організації та методики її використання. Досліджено сучасні підходи до трактування терміну «податковий облік». Визначено коло питань, що мають вирішуватись в межах податкового обліку. З'ясован взаємозв'язок бухгалтерського обліку і політики податкових відносин
облікова політика, бухгалтерський облік, податковий облік, облік і звітність в системі оподаткування, Податковий кодекс України, податки, збори, платежі, методика, організація

И.В. Смирнова, доц., канд. экон. наук, И.В. Смирнова, доц., канд. экон. наук

Кировоградский национальный технический университет

Налоговый аспект учётной политики предприятия: организация и методика

В статье рассмотрены особенности учетной политики предприятия с целью налогообложения в части организации и методики ее использования. Исследованы современные подходы к трактовке термина «налоговый учет». Определен круг вопросов, которые должны решаться в рамках налогового учета. Выявлена взаимосвязь бухгалтерского учета и политики налоговых отношений

учетная политика, бухгалтерский учет, налоговый учет, учет и отчетность в системе налогообложения, Налоговый кодекс Украины, налоги, сборы, платежи, методика, организация